

Jems anêŋ kapyā **Abô môŋ**

Jems ma Yisu anêŋ yan molok. Yani hato hadêŋ avômalô Islael takatu ba êvhaviŋ Yisu ba êmô pik luvuluvu. Yani lahaviŋ inin êvhaviŋ imbitak lôklokwaŋ ba hadôŋ thêlô ek neyabiŋ i esak malêla takatu ba enaŋ. Ma hik thô nena êvhaviŋ anôŋ ma anêŋ ku hêk haviŋ. Ma hanan nena miŋ onan abôma esak avômalô vi ami. Ma hadôŋ i nena mek ma nôm lôklokwaŋ anôŋ.

Hato kypyā ênték hadêŋ 50 mena 61 AD la. Ma 62 AD ma ik yani vônô.

Jems anêŋ lamavi

¹*Ya Jems, Wapômbêŋ lo Anyô Bêŋ Yisu Kilisi inin anyô ku. Yahato kypyā ênték hi ek avômalô Islael ôdôn laumiŋ ba lahavuju takatu ba êsôv mayaliv ba i êmô luvuluvu anêŋ pik bêŋ ênték lôkthô. Waklêvôŋ mavi!

Malaiŋ havatho ôêvhaviŋ loŋ

²*Aiyan thêlô, malaiŋ lomaloma hapôm môlô, êŋ ma lemidimbi nena nôm takêŋ ma nôm leŋiŋmavi iyom.

³*Môlô oyala nena malaiŋ takêŋ hasôm môlônîm ôêvhaviŋ ba hadum ek numiŋ lôklokwaŋ.

* **1:1:** Mat 13:55; Ap 15:13; Gal 1:19; 1Pi 1:1   * **1:2:** Lom 5:3-5

* **1:3:** 1Pi 1:7

4 Ma numinj lôklokwaŋ endeba ku êŋ injik anôŋ ba numbitak êtôm ɳê talanj ba nundum nômkama sapêŋ thêthôŋ iyom ek nômla yanj miŋ ênjêk ami.

5 *Môlô te hêv yak hathak auk, êŋ ma etenj Wapômbêŋ ma tem nêm. Yani hathak habi anêŋ wapôm sam hadêŋ avômalô lôkthô ma miŋ hatatale i ami.

6 Yani atu ba hateŋ ma nêmimbiŋ iyom ma miŋ anêŋ auk mayaliv ami. Anyô auk mayaliv ma hatôm ɳgwêk budum ba lovak hayuv hi ba halêm.

7 Anyô anêŋ aêŋ miŋ laimbi nena tem enja nômlate êlêm anêŋ Anyô Bêŋ anêŋ ami.

8 Yani ma anyô auk ju ba hadum nômkama sapêŋ mayaliv.

Nê valu mi lôk ɳê valu bêŋ

9 Aiyanj mena livôŋ la atu ba athêŋ mi hathak nômkama pik ma êmô lôk lamavi. Wapômbêŋ hayê thêlô hatôm ɳê lôk athêŋ bêŋ.

10 *Ma ɳê lôk athêŋ bêŋ hathak nômkama pik ma nêmô lôk leŋinjnavi. Wapômbêŋ hayê thêlô hatôm ɳê athêŋ mi ba tem nêñem yak êtôm kamunj anêŋ vuak hêv yak.

11 Wak hapup ba habi lôklokwaŋ ba habôk kamunj ba iniŋ vuak lôk lêlêyaŋ mavi hakapok. Ma aêŋ iyom ɳê lôk valu bêŋ idum iniŋ ku denaŋ ba ema ma iniŋ nômkama tem egeleloŋ.

Wapômbêŋ miŋ halôk anyô len ek nindum kam-bom ami

12 Nê takatu ba iminj lôklokwaŋ hathak malainj ma Wapômbêŋ lêk lamavi hathak i. Thêlô lovak

---

* **1:5:** Snd 2:3-6   * **1:10:** Ais 40:6-7

ba tem neja lôkmala atu ba nêmô êtôm wak nômbêj intu sapêj êtôm inij vuli. Wapômbêj bôk habutij abô ek nêm êndêj ñê takatu ba leñinjhavin yani.

¹³ Kambomlate miñ hatôm êndôk Wapômbêj la ek indum kambom ami. Ma yani miñ halôk anyôla la ek indum kambom ami. Ba intu nômlate halôk lem ek undum kambom ma miñ onaç nena, “Wapômbêj halôk yalej ami.”

¹⁴ Mi. Alalôaniñ thethañak ma hatôm etak alim halôk lôm ek nêbôv alim esak ba hakôk alalô leñinj ek nandum kambom.

¹⁵ Ma thethañak êj halumbak bêj ba anêj anôj ma kambom. Ma kambom êj anêj palumbak lôkthô ma ñama.

¹⁶ Yenaj aiyan lôkma anôj, noyabiñ am ek anyôla miñ esau môlô ami.

¹⁷ Wapôm lôk nôm mavi anôj sapêj ma halôk ba halêm anêj lej. Kamik Bêj atu ba hapesañ deda lej sapêj hêv wapôm mavi takêj. Wak lo bôlôvôj inij deda hathak habitak yanđa yanđa, ma donjom Wapômbêj da hamô aej iyom hatôm wak nômbêj intu sapêj.

¹⁸*Yani anêj lahavinj ba intu alalô abitak anêj nali hathak abô avanôj. Hadum aej ek alalô nambitak êtôm anêj nôm môj anôj ek nômkama vi atu ba hapesañ haviñ.

Nodañô ba nosopa

¹⁹ Yenaj aiyan lôkma anôj, môlô nodañô katô. Anyôla hanaj nômla ma nômô tiñij ba nodañô bônôj ma miñ lemimmanniñ ba nonaj viyan kethej ami.

---

* **1:18:** Jon 1:13

20 *Avômalô iniŋ leŋiŋmaniŋ miŋ hatôm eto avômalô ba nimbitak thêthôŋ êtôm Wapômbêŋ anêŋ lahavinj ami.

21 *Aêŋ ba notak nôm lôŋgôlôŋ lôk kambom nômbêŋ êŋ. Ma nômô yaô ba nobalonj Wapômbêŋ anêŋ abô atu ba havatho halôk môlô lonj. Abô êŋ ma hatôm nêm môlô bulubinj.

22 *Ma môlô nodanô abô êŋ ba nundum anêŋ ku imbiŋ. Olaŋô oyaŋ, êŋ ma hatôm osau amda.

23 Anyôla te halaŋô Wapômbêŋ anêŋ abô ba miŋ hasopa ami ma hatôm ôpatu ba hayê thohavloma halôk liyali.

24 Ma hatak liyali ba hi ma ketheŋ oyaŋ ma lapaliŋ nena yanida ma aisê.

25 *Ma doŋtom ôpatu ba hatitiŋ balabuŋ mabuŋ êŋ ma miŋ lapaliŋ ami ma indum êtôm atu ba hananj, êŋ ma Wapômbêŋ tem nêm mek ek anêŋ ku sapêŋ. Balabuŋ mabuŋ êŋ hêv alalô vê hêk kambom anêŋ lôklokwaŋ.

26 *Anyôla hananj nena hasopa Wapômbêŋ ma doŋtom miŋ hayabiŋ abôlêk ami, êŋ ma hasau yanida ba nômkama sapêŋ atu ba hadum ek esopa Wapômbêŋ ma nôm oyaŋ.

27 Lemhavinj osopa Kamik Wapômbêŋ ek ênjê môlô êtôm nôm mabuŋ thêthê mavi, êŋ ma nundum aêntêk. Noyabiŋ avômena bilak lôk avi tôp esak iniŋ malaiŋ. Ma noyabiŋ amda ek pik malim miŋ esak môlô ami.

---

* **1:20:** Sav 7:9   * **1:21:** Kol 3:8; 1Pi 2:1   * **1:22:** Mat 7:26; Lom 2:13   * **1:25:** Lom 8:2; Jem 2:12   * **1:26:** Sng 141:3

2

Noyabiŋ avômalô sapêŋ esak auk doŋtom

¹ *Yenaŋ aiyan thêlô, alalô aêvhavinj alalôaniŋ Anyô Bêŋ Yisu Kilisi, yani ma deda lôkmaŋinj anôŋ. Ba intu noyabiŋ avômalô sapêŋ esak auk doŋtom ma miŋ nônêm ŋê lôk athêŋ bêŋ liŋ ma nosale ŋê lôk athêŋ mi thô ami.

² Odaŋô. Anyôla halêm hêv yeŋ havinj mólô ba hik kwêv mabuŋ anôŋ lôk mote gol. Ma anyô siv lôk nômkama mabô habitak hayô havinj.

³ Éŋ ma mólô ôêv athêŋ bêŋ hadêŋ anyô lôk kwêv mabuŋ ba onaŋ, “Ôlêm ômô loŋ mavi êntêk.” Ma onaŋ hadêŋ anyô siv nena, “Umiŋ loŋ intu” mena “Ôndôk ômô biŋ.”

⁴ Mólô udum aêŋ ma hatôm ovak avômalô vose hi ôdôŋ ju ba udum abô lokbaŋ hathak i.

⁵ *Yenaŋ aiyan lôkma anôŋ, nodaŋô katô. Avômalô takatu ba avômalô pik êyê nena ŋê siv ma Wapômbêŋ bôk hatak i yôv ek nimbitak ŋê lôkmaŋinj hathak iniŋ êvhavinj ba tem nêm athêŋ bêŋ êndêŋ i ek nêmô anêŋ loŋ lôklinyak êtôm bôk habutin abô ek nêm êndêŋ ŋê takatu ba leŋiŋhavinj yani. Aêŋ e?

⁶ Ma doŋtom ôpôlik ek ŋê siv. Ma opalê hathak hêv malaiŋ hadêŋ mólô ba havôv mólô hi loŋ idum abô? ŋê siv e? Mi, ŋê valu bêŋ iyom.

⁷ Ma thêlô êŋ iyom intu enaŋ abôma hathak unim alaŋ Kilisi ba ibulinj anêŋ athêŋ mavi.

---

* **2:1:** Ap 10:34; Jem 2:9   * **2:5:** 1Ko 1:26-28

8 *Ma alalôaniŋ kiŋ Wapômbêŋ anêŋ abô balabuŋ te hanaŋ hêk anêŋ kapya nena, “Lemimbiŋ avômalô êtôm atu ba lemhabiŋ oda”. Udum aêŋ ma mavi.

9 *Ma doŋtom ôêv ñê lôk athêŋ bêŋ liŋ ma ôpôlik hathak ñê athêŋ mi, êŋ ma udum kambom ba balabuŋ hik thô nena môlô ma ñê ômô abô balabuŋ lu.

10 *Ma ôpatu ba hayabiŋ balabuŋ sapêŋ ma doŋtom hêv yak hathak bute, êŋ ma habuliŋ abô balabuŋ lôkthô.

11 *Ôpatu ba hanaŋ nena, “Miŋ undum sek imbiŋ anyô yaŋ yanavi ami” lôk hanaŋ haviŋ nena “Miŋ nuŋgwik anyô vônô ami.” Ba intu miŋ hudum sek haviŋ anyô yaŋ yanavi ami ma doŋtom huik anyô vônô, êŋ ma hômô abô balabuŋ lu.

12 *Aêŋ ba malêla takatu ba udum lo onaŋ ma lemimimbi nena Wapômbêŋ tem indum abô esak balabuŋ takatu ba hêv alalô vê hêk kambom anêŋ lôklokwanj.

13 *Ma miŋ hôêv kapôlôm ek avômalô vi ami, êŋ ma waklavôŋ nindum abô ma Wapômbêŋ tem miŋ nêm kapô ek o ami. Ma doŋtom hôêv kapôlôm ek avômalô vi, êŋ ma tem Wapômbêŋ nêm kapô ba nêm môlô vê ênjék loŋ nindum abô.

Êvhaviŋ anêŋ ku mi, êŋ ma ñama

14 Yenâŋ aiyan thêlô, anyô te hanaŋ nena yani ma anyô hêvhaviŋ ma doŋtom miŋ hadum mavi

* **2:8:** Mat 19:19; Gal 5:14
19:37; Nam 20:7-12,24; Mat 5:19

* **2:9:** Lo 1:17
* **2:11:** Kis 20:13-14; Lom 13:9

* **2:10:** Wkp
* **2:12:** Gal 6:2; Jem 1:25; 1Pi 2:16
* **2:13:** Mat 5:7; 18:32-35

ami, êj ma mavi e? Mi. Êvhavinj anêj aêj tem nêm yani bulubiñ e? Mi.

15 *Aiyaj te mena livôj late nôm lôk sôp mi ba hêv i sêkêya.

16 Ma môlô te hanaj hadêj yani nena, “Nu lôk lemmavi, upuk sôp lôk noñgwanj nôm.” Ma donjom miñ hôêv yani sa ami, êj ma mavi aisê?

17 Ma aêj iyom ma êvhavinj atu ba hêk wavo ma ku mi, êj ma ñama.

18 *Ma donjom anyô late hanaj nena, “Avômalô vi idum ku ma vi êvhavinj iyom, ma luvi ma hatôm.” Ma donjom yahanañ nena, “Ya miñ hatôm yançê êvhavinj atu ba ku mi ami. Ba intu tem yançik yenaj yahêvhavinj thô esak yenaj ku.”

19 Môlô ôêvhavinj nena Wapômbêj donjom iyom hamô ba intu osoñ nena unim ôêvhavinj ma anêj ku mi ma hatôm e? Auk êj ma auk mavi, ma donjom miñ osoñ nena auk êj intu mavi ek o ami. Mi, ñgôk eyala auk êj haviñ, ma donjom thêlô ma Wapômbêj anêj ñê kambom ba intu êkô ba elowaliñ.

20 Môlô ñê auk thôjôthôj, leminhavinj noyala nena êvhavinj atu ba hêk wavo ma anêj ku mi, êj ma nôm oyan e?

21 *Lemimimbi alalôaniñ bumalô Ablaham. Yani bôk hêv nakaduñ Aisak hatôm da hayô hêk lonj êbôk da. Yani hadum ku êj ba intu Wapômbêj hanaj nena yani ma anyô thêthôj, aêj e?

22 *Intu êj, Ablaham anêj hêvhavinj lôk anêj ku idum ku haviñ i. Ma anêj ku hadum ba anêj

---

* **2:15:** 1Jon 3:17   * **2:18:** Gal 5:6   * **2:21:** Stt 22:9-12   * **2:22:** Hib 11:17-18

hêvhaviŋ hik anôŋ.

23*Êŋ ma habitak hatôm Wapômbêŋ anêŋ kapya hanan̄, “Ablaham hêvhaviŋ Wapômbêŋ ba intu hayê yani nena anyô thêthôŋ.” Ma halam yani nena anêŋ anyô môlô.

24 Aêŋ ba oyala nena ôpatu ba hêvhaviŋ lôk hadum anêŋ ku havin̄ ma Wapômbêŋ halam yani nena anyô thêthôŋ. Ma miŋ hanan̄ abô êŋ hathak ôpatu ba hêvhaviŋ iyom ma anêŋ ku mi ami.

25*Ma lemimimbi avi sek waliliŋ Lahap imbiŋ. Yani ma aêŋ iyom. Hawa Islael iniŋ ŋê êyê loŋ vani ba hêv i sa ek elom buyan̄ ba i. Yani hadum ku êŋ ba intu Wapômbêŋ halam yani nena avi thêthôŋ.

26 Kupik atu ba auk lôkmala miŋ hamô ami, êŋ ma ŋama. Ma êvhaviŋ atu ba anêŋ ku mi ma ŋama aêŋ iyom.

3

Oyabiŋ vembôlêk mavi

1 Aiyan̄ thêlô, alalô nayala nena Wapômbêŋ tem indum abô lôklokwaŋ ek yêlô atu ba adôŋ avômalô hathak êvhaviŋ. Ba intu miŋ môlô bêŋ anôŋ nundum ek numbitak ŋê êdôŋ avômalô ami.

2 Alalô lôkthô athak avak i silili ba adum kam-bom lomaloma. Anyôla miŋ havak i silili hathak anêŋ abô ami, êŋ ma yani mabuŋ anôŋ ba hatôm eyabiŋ linjkupik sapêŋ.

3 Odaŋô. Avômalô ethak etak nôm yaônate hapalanian̄ hêk bokhos abôlêk ek êvôŋ hamô yak ma bok bêŋ êŋ hasopa iniŋ leñin̄haviŋ.

---

* **2:23:** Stt 15:6; 2Sto 20:7; Ais 41:8   * **2:25:** Jos 2:1-21; Hib 11:31

4 Ma nômla yan̄ ma yen̄ ɻgwêk. Yeŋ ɻgwêk ma nômbêŋ ma lovak bêŋ hayuv ma hathak hasisun̄ yen̄ êŋ ba hi. Ma doŋtom nôm yaôna anôŋ te hêk dômlokwaŋ ek havusin̄ hi loŋ atu ba alan̄ lahavin̄ ni.

5 Ma aêŋ iyom veŋbôlêk ma nôm yaôna ek leŋviŋkupik. Ma doŋtom hatôm indum ku bêŋ lomaloma.

Lemimimbi nena atum yaôna hatôm esaŋ ba êmbôk kamuŋ bêŋ anôŋ.

6 *Ma veŋbôlêk ma hatôm atum. Veŋbôlêk êŋ ma hayô siŋ hathak kambom lomaloma ba halumbak bêŋ ba hadum leŋviŋkupik sapêŋ habitak lelaik. Atum êŋ halêm anêŋ loŋ atum da hamô ba intu hatôm esaŋ alalôaniŋ lôkmala sapêŋ, lêk êntêk êŋ endeba êyô anêŋ daŋ.

7 Avômalô ethak ewa menak lo umya ma alim ɻgwêk lôk alim lomaloma ba eyabiŋ ba êmô tiŋiŋ.

8 *Ma doŋtom anyô late miŋ hatôm eyabiŋ abôlêk ek ênjêk tiŋiŋ ami. Mi, kambom hapipiyap hêk abôlêk ba hatôm sinij habôk avômalô vônô.

9 Alalô êv yeŋ hathak veŋiŋbôlêk hadêŋ alalôaniŋ Kamik Anyô Bêŋ. Ma veŋiŋbôlêk doŋtom êŋ iyom intu hanaj ek Wapômbêŋ imbulin̄ avômalô takatu ba yani hapesaŋ i hatôm yanida.

10 Veŋiŋbôlêk doŋtom êŋ iyom intu habô Wapômbêŋ lôk hanaj abôma haviŋ. Aiyaj thêlô, êŋ ma kambom anôŋ.

11 Naŋ lôk ɻgwêk hatôm nede valu abyaj te e? Mi anôŋ.

* **3:6:** Mat 12:36-37; 15:11,18-19   * **3:8:** Lom 3:13

12 Aiyan thêlô, ñgwêk miŋ hatôm nêm ñaŋ mavi êndêŋ alalô ami. Ma ñgôbêŋ miŋ hatôm injik êtôm sabo ami. Ma yak te miŋ hatôm injik êtôm ñgôbêŋ ami. Mi anôŋ.

Auk mavi halêm anêŋ Wapômbêŋ

13 Môlô opalê atu ba lôkauk bêŋ ba hayala Wapômbêŋ anêŋ lahavinj? Injik anêŋ auk mavi êŋ thô esak anêŋ kobom thêthôŋ lôk ku takatu ba hadum ba hamô malinjyaô.

14 Ma doŋtom lemdan̄ hathak athêŋ bêŋ hêk kapôlôm ba hudum ek osale anyô vi thô ba ômôŋ, êŋ ma miŋ ômbô o ba onaŋ nena hosopa abô avanôŋ ami. Èŋ ma honaŋ abôyaŋ ba hubulin̄ abô avanôŋ.

15 Auk êŋ ma auk pik lôk kapôlôŋ bô ba halêm anêŋ Sadaŋ. Ma miŋ halêm anêŋ leŋ ami.

16 Loŋ atu ba kobom ethale anyô vi thô lôk leŋdaŋ hathak athêŋ bêŋ hêk, êŋ ma tem ôpôm nena nômkama sapêŋ hamô mayaliv ma kambom lomaloma hêk havinj.

17 Ma doŋtom auk atu ba halêm anêŋ leŋ ma mabuŋ anôŋ. Auk êŋ hadum ek avômalô nêmô yôhôk imbiŋ i lôk netauviŋ i ma nêwê abô vibiŋ, ma nêñem kapôlônjiŋ lôk nindum ku mavi lomaloma, ma nindum kobom doŋtom êndêŋ avômalô lôkthô ma nesopa thêlôda iniŋ abô sapêŋ.

18 *Avômalô yôhôk takatu ba ethak idum ek avômalô nêmô yôhôk imbiŋ i ma hatôm evatho iniŋ yanvêk ba hik anôŋ, êŋ ma kobom thêthôŋ mavi lomaloma.

---

* **3:18:** Mat 5:9; Hib 12:11

4

Anyô lahaviñ nômkama pik ma hatôm hik vovak hadêñ Wapômbêñ

¹ *Malê te hadum ba môlô lemimjaña ba uik vovak haviñ am? Nôm takêñ halêm anêñ unim thethañak takatu ba ibisôk ek nundum kambom lomaloma e? Intu êñ.

² Môlô lemimhaviñ nômlate atu ba mi hêk môlô. Ba intu môlô malemimkilik hathak nôm êñ ba uik anyô vônô ma dontom miñ owa ami. Êñ ma hadum môlô lemimjaña ba uik vovak hathak. Môlô miñ onañ hik Wapômbêñ liñ ami ba intu miñ owa ami.

³ Ma onañ hik yani liñ hathak nômlate ma miñ othak owa ami eka? Unim auk ma lokbañ ba lemimhaviñ noja ek injik unim thethañak vônô iyom. Ba intu yani havasiñ nôm êñ ek môlô.

⁴ *Môlô ma hatôm avômalô takatu ba idum sek waliliñ ba épôlik ek Wapômbêñ ma evalon nômkama pik majañ. Odañô! Opalêla takatu ba lenijhaviñ nômkama pik ma pik anêñ ñê môlô ba hatôm ik vovak hadêñ Wapômbêñ.

⁵ Wapômbêñ anêñ abô te bôk hanan̄ nena, “Wapômbêñ madaluk ladañ hathak auk lôkmala atu ba hêv hadêñ alalô.” Hoson̄ nena abô êñ ma nôm oyañ e? Mi anôñ!

⁶ *Ma Wapômbêñ lahaviñ nêm alalô sa ba intu habi anêñ wapôm sam bêñ anôñ hadêñ alalô. Hatôm anêñ kapya hanan̄ nena, “Wapômbêñ havasiñ ek ñê êbôî ma hêv wapôm ek ñê etauiñ i.” *Gutpela Sindaun 3:34*

* **4:1:** Lom 7:23   * **4:4:** Lom 8:7; 1Jon 2:15   * **4:6:** 1Pi 5:5

7 *Aêŋ ba nodovak Wapômbêŋ. Ma nobasiŋ am ek Sadanj, êŋ ma tem yani etak môlô ba êsôv.

8 *Ma unu bidon̄ ek Wapômbêŋ ma tem yani êlêm bidon̄ ek môlô. Ma môlô ñê takatu ba udum kambom, nusik bahemim ek nundum mavi. Ma môlô ñê auk ju, notak auk yaŋ ek unim kapôlômim imbitak mabuŋ mavi.

9 Ma lemimimbi môlônim kambom ba nodan̄ lôk lemimmalaiŋ. Ma miŋ nomalik lôk lemmavi ami. Mi, kapôlômim malaiŋ ba nodan̄ asêŋ malêŋ.

10 *Notauviŋ am ênjêk Anyô Bêŋ ma, ma tem êsô môlô liŋ.

Miŋ nonaŋ abôma esak anyô vi ami

11 Aiyan̄ thêlô, miŋ nonaŋ abôma esak môlôviyan̄ ami. Môlô takatu ba onaŋ abôma hathak môlôviyan̄ mena otatale môlôviyan̄, êŋ ma hatôm onaŋ abôma lo otatale abô balabuŋ. Ma otatale abô balabuŋ, êŋ ma miŋ osopa abô balabuŋ êŋ ami. Mi, ubitak hatôm abô balabuŋ anêŋ alan̄.

12 *Ma doŋtom abô balabuŋ anêŋ alan̄ ma doŋtom iyom. Yani êŋ iyom hatôm indum abô ek anêŋ mavi nêmô ma anêŋ kambom nêmbini. O opalê ba honaŋ avômalô iniŋ kambom bêŋ?

Miŋ nobam amda ami

13 *Odanjô katô! Môlô takatu ba onaŋ, “Yaô mena yamuŋ la ma tem yêlô ana malak bêŋ te ek nandum ku valu êtôm sondabêŋ te êmô lor̄ êŋ ek napôm valuseleŋ bêŋ.”

---

* **4:7:** Ep 6:12   * **4:8:** Ais 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7   * **4:10:** Jop 5:11;
1Pi 5:6   * **4:12:** Lom 2:1; 14:4   * **4:13:** Luk 12:18-20

14 *Aisê ka onaŋ aêŋ? Oyala nôm atu ba tem imbitak e? Mi, ôthôŋ nôm atu ba tem imbitak êndêŋ yamuŋ! Ma môlenim lôkmala ma hatôm atum yova atu ba hamô dokte iyom ma tem mi.

15 Aêŋ ba mavi ek môle nonaŋ aêntêk, “Anyô Bêŋ anêŋ lahavinj, êŋ ma tem yêlô namô lôkmala ba nandum nôm takatu ba leŋinhabi ek nandum.”

16 Ma doŋtom môle othak ôbôam ba obam am. Êŋ ma kambom.

17 *Aêŋ ba opalê atu ba hayala kobom mavi ma doŋtom miŋ hadum ami, êŋ ma hadum kambom.

5

Nê lôk nômkama bêŋ nôkô ek am

1 Môlô avômalô lôk nômkama bêŋ, odaŋô katô! Malaiŋ lomaloma tem êpôm môle ba intu nodan asêŋ malêŋ.

2 *Môlenim nômkama sapêŋ lêk hapalê ma didu lêk edabêŋ unim kwêv lo sôp ba hatitip

3 ma da lêk hathaŋ unim gol lo seleva. Ma da êŋ tem imbitak êtôm atum ek esaŋ môle lemvimkupik lôk injik môlenim kambom thô. Waklavôŋ pik lo leŋ anêŋ daŋ lêk habobo, ma doŋtom ôvôlô nômkama denaŋ.

4 *Lemimimbi esak unim ñê ku takatu ba idum ku êmô unim ku kapô. Miŋ ôev i vuli hatôm iniŋ ku ami ba iniŋ asêŋ hi hapôm Anyô Bêŋ Lôklokwanj Lôkthô Anêŋ Ôdôŋ ba lêk halaŋô yôv.

---

* **4:14:** Sng 39:5,11; Snd 27:1   * **4:17:** Luk 12:47   * **5:2:** Mat 6:19   * **5:4:** Lo 24:14-15

5 *Môlô ômô pik ma osopa unim leminhaviŋ lôk thethaŋak ba oaŋ nôm bêŋ hatôm etak bok halôk balam lukmuk ba êthôŋ iniŋ waklavôŋ nijik i vônô lêk habobo.

6 Môlô othak udum abô ek nijik ñê thêthôŋ vônô ma miŋ êwê kambom êŋ viyan ami.

Ôpôm malaiŋ ma nômô maliŋyaô

7 *Aêŋ ba aiyan thêlô, nômô maliŋyaô ma noy-abinj Anyô Bêŋ anêŋ endelêm. Lemimimbi ñê takatu ba evatho nômkama halôk ku kapô. Thêlô êmô maliŋyaô ba eyabinj ôthôm lo wak ek nindum iniŋ ku vêmam. Êŋ ma tem nôm indumbak ba injik anôŋ mavi.

8 *Ma nômô maliŋyaô aêŋ iyom ma nobatho kapôlômim loŋ. Anyô Bêŋ anêŋ waklavôŋ endelêm lêk habobo.

9 Aiyan thêlô, miŋ kapôlôŋ diŋdiŋ esak am ami ek Anyô Bêŋ miŋ indum abô esak môlô ami. Odaŋô, balabuŋ anêŋ alaŋ lêk hamiŋ unyak abôlêk yôv ek nundum abô!

10 Aiyan thêlô, lemimimbi plopet taksêbôk ba enaŋ abô hathak Anyô Bêŋ anêŋ athêŋ. Ewa vovan ma doŋtom êmô maliŋyaô.

11 *Ma avômalô takatu ba ewa malaiŋ ba imiŋ lôklokwaŋ ma ayala nena thêlô ewa Wapômbêŋ anêŋ mek mavi. Ma bôk olaŋô Jop anêŋ kukuthiŋ e? Hawa malaiŋ bêŋ ma doŋtom hamiŋ lôklokwaŋ. Anyô Bêŋ ma anyô lahiki lôk kapô malaiŋ hathak

---

* **5:5:** Luk 16:25   * **5:7:** Lo 11:14; Jer 5:24   * **5:8:** Lom 13:11-12;
1Pi 4:7   * **5:11:** Kis 34:6; Jop 1:21-22; 2:10; Sng 103:8

anêŋ avômalô ba intu haveŋ yam ma hadum mavi hadêŋ yani.

Miŋ alalô nanaj avanôŋ biŋ dake ami

12* Aiyan thêlô, nômbêŋ ma aêntêk. Miŋ nonaj nena avanôŋ biŋ dake esak leŋ lo pik mena nômla ek embatho unim abô lonj ami. Mi, hudum aêŋ, êŋ ma yakô osau ba tem Anyô Bêŋ nêm vovanj êndêŋ o. Ba intu honaj nena tem undum nômlate, êŋ ma undum êtôm atu ba honaj. Ma hôdô ek undum, êŋ ma onaj nena mi ek miŋ undum ami.

Nê êvhavinj iniŋ mek ma lôklokwaŋ

13 Malaiŋ la hapôm môlô te, êŋ ma eteŋ mek. Ma môlô te lamavi, êŋ ma nêm yeŋ ek êmbô Wapômbêŋ.

14* Ma môlô te hapôm lijiŋ, êŋ ma endam avômalô êvhavinj iniŋ avaka ek neteŋ mek êyô yani vôv lôk nisik esak nôm lêŋlêŋ esak Anyô Bêŋ anêŋ athêŋ.

15* Ma iniŋ mek atu ba eteŋ lôk êvhavinj ma tem indum ôpêŋ mavi ma Anyô Bêŋ tem êsô yani liŋ. Ma bôk hadum kambom la, êŋ ma tem Anyô Bêŋ nêm anêŋ kambom êŋ vê.

16 Ba intu môlô tomtom nonaj unim kambom bêŋ imbiŋ am ma noteŋ mek esak am ek numbitak mavi. Anyô thêthôŋ anêŋ mek ma lôklokwaŋ ba tem injik anôŋ.

17* Lemimbi plopet Elia. Yani ma anyô hatôm alalô. Lavidonj ba hateŋ mek ek miŋ ôthôm injik

---

* **5:12:** Mat 5:34-37   * **5:14:** Mak 6:13   * **5:15:** Mat 17:18-20

* **5:17:** 1Kiŋ 17:1; 18:1

ami, êŋ ma ôthôm miŋ hik ami hatôm sondabêŋ lô
ma wata te.

18 *Vêm ma hateŋ mek hathak lonjbô ma ôthôm
hik ba nômkama pik hik anôŋ mavi.

Ôpatu ba hêv yak ma noja yani esak lonjbô

19 *Yenaj aiyan thêlô, môlô te hêv yak hathak
abô avanôŋ ba môlô te hawa ôpêŋ hatup,

20 *êŋ ma lemimimbi nena, “Ôpatu ba hêv anyô
hadum kambom te anêŋ auk sa ek hatak anêŋ
kambom, êŋ ma hêv ôpêŋ vê hêk ŋama ma haluvinj
anêŋ kambom bêŋ anôŋ.”

---

* **5:18:** 1Kiŋ 18:42-45   * **5:19:** Gal 6:1   * **5:20:** Snd 10:12; 1Pi
4:8

**Wapômbêŋ Anêŋ Abô Mathen
The New Testament in the Malei-Hote Language of
Papua New Guinea**

Nupela Testamen long tokples Maei-Hote long Niugini

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc. and The Malê people

Language: Hotê-Malê (Malei-Hote)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: The Malê people

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files dated 31 Aug 2023

c8e90bc3-6cab-57b1-9a48-04f5f30fe59a